

TIC BRNO

Bohuslav Fuchs v Brně

Bohuslav Fuchs v Brně

Architekt evropského významu Bohuslav Fuchs se narodil 24. 3. 1895 ve Všechovicích na Přerovsku. Studoval na Akademii výtvarných umění v Praze u Jana Kotěry. V roce 1923 nastoupil na Stavební úřad v Brně, kde po dvou letech získal pozici hlavního městského architekta. Na konci 20. let si založil vlastní ateliér a rodinnou firmu Magazin AKA, společnost pro výrobu bytových doplňků a uměleckých předmětů. Architektonickou i podnikatelskou činnost

musel ukončit s nástupem socialismu. Po válce se věnoval urbanismu a v roce 1954 spoluzakládal brněnský ateliér Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů. Byl významným pedagogem; na konci 40. a v průběhu 50. let také děkanem brněnské fakulty architektury, roku 1958 byl ale donucen z politických důvodů školu opustit. Byl delegátem řady prestižních mezinárodních výborů. „Otec“ brněnského funkcionalismu zemřel 18. 9. 1972 v Brně.

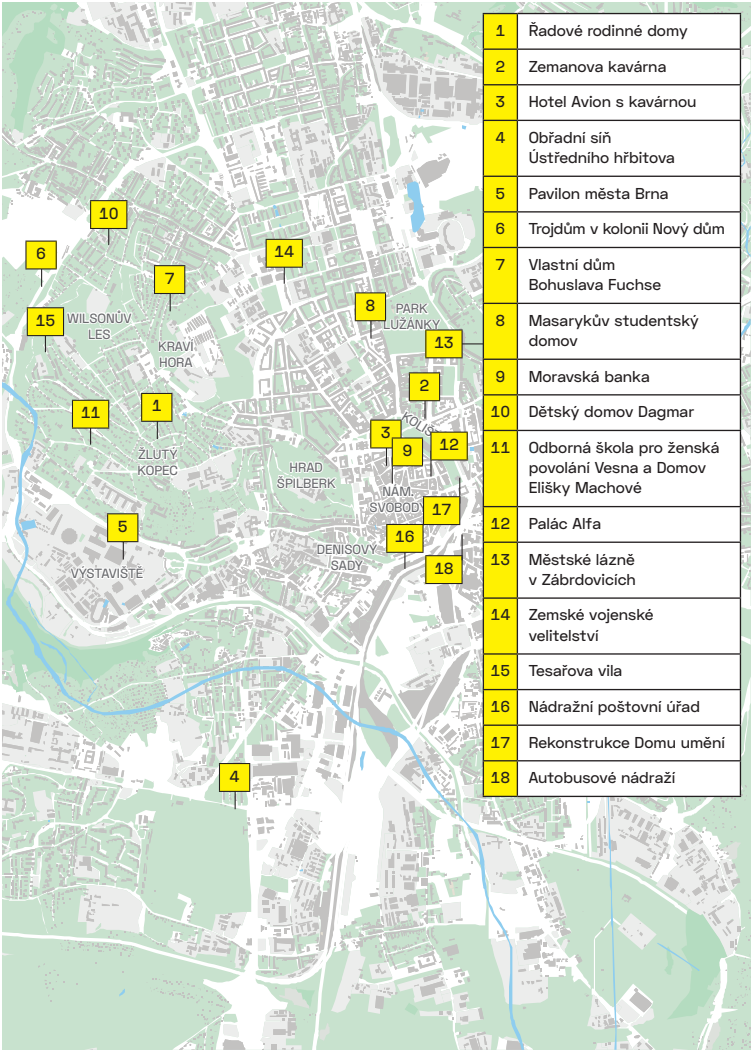

BRNĚNSKÝ ARCHITEKTONICKÝ MANUÁL (BAM): PRŮVODCE ARCHITEKTUROU 1918–1989

Brněnský architektonický manuál (BAM) je projekt zaměřený na popularizaci architektury a její prezentaci v ulicích města. Na internetových stránkách je pro odborníky i laiky zpřístupněna databáze architektonických objektů. V podobě krátkých textů a audionahrávek ke stažení je zde zachycena stručná historie staveb, okolností jejich vzniku, životní osudy majitelů a majitelů, stejně jako architektů i architektů. K získání informací slouží značení

na chodníku, které obsahuje kód stavby a webové stránky. Tak lze jednoduše, pomocí chytrých telefonů, získat informace o objektu nebo si poslechnout jeho příběh přímo v ulicích Brna. Procházky městem mají i tištěnou podobu v mapové brožuře a knižním průvodci. Dosud bylo komplexně zpracováno období mezi světovými válkami. Nyní je v procesu realizace éra poválečná, tedy doba tzv. státního socialismu ukončená sametovou revolucí v roce 1989.

www.bam.brno.cz

ŘADOVÉ RODINNÉ DOMY
BARVIČOVA 4, 6, 8, 10, 12, 14/4–14

Palčivou situaci bytové nouze po první světové válce se v první polovině 20. let 20. století pokoušela řešit brněnská městská stavební kancelář. V roce 1923 přispěl k této problematice také Bohuslav Fuchs, a to návrhem šesti rodinných domů v řadové zástavbě. Toto řešení umožňovalo snížit nejen náklady na výstavbu, ale i náklady na provoz domů, jejichž těsným semknutím se docílilo lepší tepelné izolace. Interiér

dvoupodlažních staveb byl řešen velmi racionálně tak, aby pojal tři obytné místnosti. Ačkoliv jsou tyto domy navrženy s důrazem na minimální náklady s co nejefektivnějším využitím, nezapomněl jejich architekt ani na estetický účinek, který se projevuje především v reliéfním dvoubarevném řešení fasády, na níž byla plasticky i barvou akcentována prázdná plocha nad vstupem do domu. Kvůli pozdějším rekonstrukcím je však zmíněné dvoubarevné řešení fasád a jednota celku již minulostí.

ZEMANOVA KAVÁRNA
JEZUITSKÁ 687/6

V roce 1925 oslovil Josef Zeman architekta Bohuslava Fuchse, aby pro něj projektoval kavárnu v parku v blízkosti dnešního Janáčkova divadla. Fuchs, okouzlen tvorbou Le Corbusiera, navrhl první důsledně funkcionalistickou budovu v Brně. Hmotu stavby tvořil kvádř hlavního prostoru kavárny, k němuž byly připojeny nižší kubické objemy vstupu, salónku a provozního zázemí. Velká skleněná okna v železných

rámech bylo možno zasunout do suterénu a propojit interiér s okolním parkem. Kavárna Pavillon byla otevřena roku 1926. Po znárodnění byla adaptována na mateřskou školu a v 60. letech demolována kvůli stavbě Janáčkova divadla. 16. 11. 1996 uspořádali mladí architekti Zbyněk Pech a Jana Janíková happening Druhé vytýčení Zemanovy kavárny. Umělecká provokace uzrála v reálnou myšlenku vzniku repliky významné stavby v roce 1996 dle původních plánů a dochovaných fotografií. Dnes je interiér kavárny nevhodně pozměněn.

HOTEL AVION S KAVÁRNOU
ČESKÁ 150/20

Osmipodlažní hotel, který si na místě svého staršího podniku nechal v letech 1925–1929 vybudovat restauratér Miroslav Kostecký podle návrhu Bohuslava Fuchse, se stal světově proslulým symbolem československé avantgardy. S extrémně úzkou parcelou se architekt vypořádal použitím železobetonového skeletu, umožnil mu prosklení uliční fasády a nevšední efekty v interiérech, zejména kavárny. Její prostor procházející

prvním a druhým patrem budovy, členěný galeriemi, propojovalo zaoblené schodiště. Světlo proudící do kavárny skrze dvoupatrový arkýř se skleněnými a opakními tabulami se odráželo také v zrcadlech na stěnách. Ve vyšších patrech hotelu s pásovými okny bylo 50 pokojů. Zcela nahoře měl majitel byt s terasou. Ani památková ochrana hotelu z roku 1958, ani návrh přestavby od Bohuslava Fuchse nezabránilly postupné devastaci původních interiérů. Hotel je od roku 2010 národní kulturní památkou a od roku 2016 rekonstruován.

OBŘADNÍ SÍŇ ÚSTŘEDNÍHO HŘBITOVA
VIDEŇSKÁ 307/96

Koncem 19. století přistoupilo rychle se rozrůstající město Brno k budování nového ústředního hřbitova podle vídeňského vzoru. První ceremoniální stavba zde vznikla až v roce 1926 podle návrhu Bohuslava Fuchse a Josefa Poláška. Hmotu smuteční síně tvoří jednoduchý, mírně převýšený kubus se čtyřmi rizality, do třech z nich byly umístěny mramorové katafalky, ve čtvrtém byly po bocích situovány vstupy a nad

ními hudební tribuna. Interiér obřadní síně je členěn dvojicemi přesazených sloupů ve vnitřních rozích s výplněmi ze skleněných cihel, díky nimž v prostoru vznikají až scénické světelné efekty. Horizontálním protípólem síně je zadní obslužné křídlo s umrlčími komorami připojené k hlavnímu objektu. V exteriéru je střídáním hladce omítnutého a rezného zdíva zdůrazněna členitost jednotlivých kubických objemů. Jejich rozvržení odkazuje k Unity Temple od Franka Lloyda Wrighta v Oak Park (Illinois), který lze považovat za předobraz stavby.

PAVILON MĚSTA BRNA
STANICE ELEKTRICKÉ DRÁHY
VÝSTAVIŠTĚ 405/1

Roku 1923 se Bohuslav Fuchs zúčastnil soutěže na urbanisticko-architektonické řešení nového brněnského výstavního areálu. Jeho projekt se sice umístil až na třetím místě, architekt však v rámci Výstavy soudobé kultury, konané v roce 1928 u příležitosti 10. jubilea založení Československa, realizoval pavilon města Brna včetně jeho výstavní expozice (společně

s grafikem Emanuelem Hrbkem). Jednoduchý kvádř se železobetonovým skeletem a cihelnými vyzdívkami byl na východní straně původně odlehčen volným přízemím na pilířích. Při velkém počtu návštěvníků se využíval zadní východ se subtilním spirálovým schodištěm na fasádě. Monumentální schodiště uvede přichozího do vstupní haly osvětlené celoprosklenou stěnou průčelí. Červený keramický obklad je u hlavního vchodu doplněn keramickou plastikou od Josefa Kubička. Památkově chráněný pavilon je dnes využíván pro různé účely.

TROJDŮM V KOLONII NOVÝ DŮM
PETŘVALDSKÁ 1010, 1009,
1008/6, 8, 10

Kolonie Nový dům, projekt brněnských stavitelů Rullera a Uherky, byla inspirována jen o rok starším sídlištěm Weissenhof ve Stuttgartu. To podle urbanistického plánu Miese van der Rohe navrhli přední světoví architekti jako modelové sídliště moderních rodinných domů dostupných širokým vrstvám obyvatel. Koncept kolonie v Brně vytvořil roku 1928 Bohuslav

Fuchs společně s Jaroslavem Gruntem. 16 rodinných domů navrhli přední českoslovenští architekti. Sám Fuchs byl autorem trojdomu na rohu ulic Petřvaldské a Bráfovy. Jde o dlouhý kvádř rozdělený na tři stejně velké dvoupatrové obytné jednotky. V přízemí byly obslužné a skladové prostory, prádelna a pokoj pro služebnou. První obytné patro tvořila kuchyň, malá pracovna a jídelna, druhé pak ložnice rodičů a dětí, koupelna i šatna. První dům má navíc garáž a nad ní pracovnu završenou terasou.

VLASTNÍ DŮM BOHUSLAVA FUCHSE
HVĚZDÁRENSKÁ 860/2

V koncepci vlastního domu z let 1927–28 vycházel Bohuslav Fuchs z variabilního půdorysu s horizontálními i vertikálními průhledy do prostoru, se zdůrazněním výškového principu, zřejmě ovlivněn tvorbou Le Corbusiera i Adolfa Loose. Z vnitřních prostor je nejpůsobivější obytná hala s galerií, která je otevřená přes dvě podlaží. Světlo do ní vstupuje prosklenými dveřmi na balkon a luxferovými stěnami. Fuchs kladl důraz

na moderní technické vybavení domu, ke kterému patřila např. kuchyň frankfurtského typu doplněná o oboustranně otvíratelný příbormník, umožňující servírování pokrmů z kuchyně přímo do jídelny. V roce 1929 skončilo Fuchsovo působení v pozici hlavního městského architekta a založil si vlastní ateliér. Prostor, který si k tomuto účelu navrhl ve svém rodinném domě, mu přestal kapacitně vyhovovat, v ilu proto propojil se sousedním domem, kde si zřídil velkou projekční kancelář.

MORAVSKÁ BANKA
NÁMĚSTÍ SVOBODY 92/21

V roce 1928 vypsal Moravská banka soutěž na své nové sídlo na hlavním brněnském náměstí. Konečný návrh byl na základě rozhodnutí soutěžní poroty svěřen architektům Ernstu Wiesnerovi a Bohuslavu Fuchsovi. Budova je ojedinělá po stránce konstrukční, železobetonový skelet je vtažen do interiéru a obě uliční fasády jsou zavěšeny na přesazených stropních deskách. Výsledkem je vzdušná fasáda členěná

vertikálami ocelového závěsného systému a horizontálami oken s parapetními deskami z opakního skla. Vstupní hala se schodištěm i pilíře v interiérech jsou obloženy bílým mramorem. Ústřední hala s přepážkami je umístěna v 1. patře a zastřešena skleněnými luxfery. Vyšší patra byla vyhrazena kancelářím, z nichž ředitelna je dodnes částečně vybavena původním nábytkem. V posledních dvou patrech se nacházely prostorné byty s terasami. Dnes památkově chráněná budova se stala důležitou součástí veřejného života díky obchodní pasáži zvané Beta.

ODBORNÁ ŠKOLA PRO ŽENSKÁ POVOLÁNÍ VESNA A DOMOV ELIŠKY MACHOVÉ
LIPOVÁ 232/18, LIPOVÁ 231/16

Mezi léty 1929–30 navrhl Bohuslav Fuchs společně s Josefem Poláškem světově proslulý a mimořádně dochovaný komplex odborné dívčí školy a internátu v Lipové ulici. Budova internátu, pojmenovaného po spoluzakladatelce brněnských škol Vesna, byla konstruována podle zásad tzv. holandského systému, kdy je převedena nosná

funkce z obvodových na kratší příčné zdi. To umožnilo prosklení jednotlivých obytných buněk a zrychlení výstavby každého patra přibližně na 6 dnů. Dispozice školy byla použitím železobetonového skeletu řešena progresivně podle nových architektonických i hygienických zásad. Rozměrné skleněné plochy dostatečně prosvětlyly a provětraly třídy, inovativní bylo i vybavení vestavěnými skříněmi a skládacími stěnami mezi pilíři, které umožňovaly libovolně variovat prostor pro nové pedagogické metody.

MASARYKŮV STUDENTSKÝ DOMOV
CIHLÁŘSKÁ 604/21

Z architektonické soutěže na výstavbu středoškolského studentského domova s ubytovnou, menzou a kulturním centrem v roce 1927 vyšel vítězný návrh Bohuslava Fuchse. Výstavba byla zahájena až roku 1929. Hlavnímu asymetricky řešenému průčelí nižšího křídla s multifunkčním zázemím pro studenty dominují výrazná vstupní markýza a velká okna menzy. V přízemí byly jídelny a menzy internátu až pro 300 osob

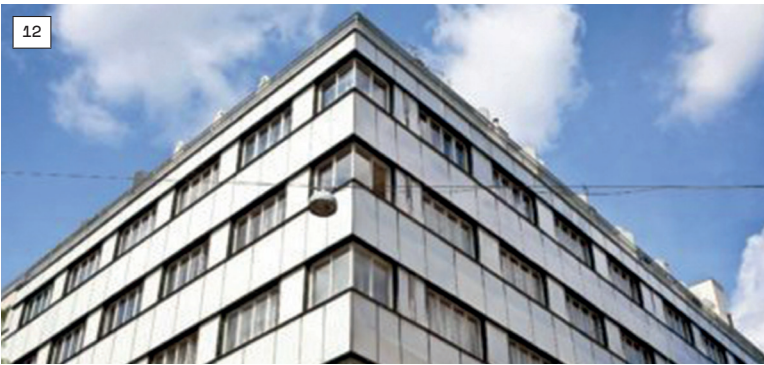
a kuchyně, v 1. patře tři menší klubovny a čítárna, nad nimi taneční sál s bufetem a prostornou obytnou terasou určenou pro tělocvik. Druhé, vertikálně koncipované pětipodlažní křídlo internátu člení nárožní balkony a pásy oken. Jeho přízemí bylo vyhrazeno klinice, úřadovně, bytům personálu a správě. Horní podlaží s totožnou dispozicí obsahovala vždy tři studovny a čtyři velké desetilůžkové ložnice studentů, zázemí pro pedagoga a společné umývárny. V exteriéru autenticky dochovaná budova je kulturní památkou.

DĚTSKÝ DOMOV DAGMAR
ZELENÉHO 825/51

V prosinci 1919 našel básník, dramatik a novinář Rudolf Těsnohlídek při procházce s přáteli v lesích u Bílovic nad Svitavou pod smrkem odložené malé dítě. Z jeho podnětů k organizaci péče o opuštěné děti. Z jeho popudu byl 14. prosince 1924 v Brně poprvé vztýčen vánoční strom s pokladničkou pro příspěvky na pomoc dětem. V roce 1928 vánoční sbírky vynesly dostatek finančních prostředků k založení Dětského domova

Dagmar (podle dánské královny Dagmar, dcery Přemysla Otakara I., proslulé péčí o chudé). Projektu se ujal, bez nároku na honorář, Bohuslav Fuchs. Třípodlažní budova ve tvaru jednoduchého kvádru měla směr do ulice orientovaný obslužné prostory s úzkými pásovými okny, do zahrady vedla velká okna hromadných ložnic a rohové balkony společenských místností. V 70. letech byl interiér přestavěn v souvislosti se změnou konceptu fungování dětského domova na principu rodinných jednotek. Naposledy byl objekt modernizován roku 2006.

PALÁC ALFA
POŠTOVSKÁ 657, 450, 455, 454/4, 6, 8, 10

Multifunkční palác Alfa vznikl na místě barokních šlechtických domů, které roku 1930 koupil brněnský stavitel František Hrdina. Pro vytvoření návrhu velkolepě koncipovaného obytného domu s obchodní pasáží a kinem oslovil architekta Bohuslava Fuchse, jehož projekt následně upravila Hrdinova Technická kancelář. Výstavba probíhala v několika etapách až do roku

1937. Osmipatrový palác svoji pasáží navazuje na objekty orientované do náměstí Svobody. Na obchodní halu s galerií krytou proskleným stropem navazují obytná křídla se třemi dvory. Z pasáže vede osm samostatných schodišť s výtahy do cca 180 bytů různých velikostí. V suterénu se původně nacházelo kino Alfa pro 800 diváků a taneční bar Metro Hall. V mezipatře obchodní galerie byla umístěna prostorná kavárna s kulečnickovou a šachovou hernou. Interiérové úpravy kina a kavárny jsou připisovány architektu Norbertu Trollerovi.

MĚSTSKÉ LÁZNĚ V ZÁBRDOVICÍCH
ZÁBRDOVICKÁ 158/13

Ačkoli byly koupelny od konce 19. století prvků autenticky dochované. Největším stavebním počinem, o rozloze 23 000 m², byl však lázeňský areál v Zábřdovicích z let 1929–32. Letní lázně s šatnami pro 5000 lidí tvoří plavecké bazény i hřiště a po obnově v 90. letech jsou plně funkční. Na rozdíl od chátrajících zimních lázní, které ve své době poskytovaly moderní komfort pro očistu (mj. z vod termálního pramene v Luhačovicích), ale i další služby: masáže, kadeřníky či restauraci.

modernizoval a radikálně přestavěl vanové a sprchové lázně na Kopečné, dnes v řadě prvků autenticky dochované. Největším stavebním počinem, o rozloze 23 000 m², byl však lázeňský areál v Zábřdovicích z let 1929–32. Letní lázně s šatnami pro 5000 lidí tvoří plavecké bazény i hřiště a po obnově v 90. letech jsou plně funkční. Na rozdíl od chátrajících zimních lázní, které ve své době poskytovaly moderní komfort pro očistu (mj. z vod termálního pramene v Luhačovicích), ale i další služby: masáže, kadeřníky či restauraci.

TESAŘOVA VILA
HROZENOVÁ 85/18

Vila pro ředitele Živnostenské banky Augusta Tesaře byla realizována v letech 1937–38. Volně stojící vila se dvěma samostatnými bytovými jednotkami je dokladem architektovy snahy o lyrizaci vědeckého funkcionalismu. Do Fuchsových staveb se od počátku 30. let dostávají křivky a nautické prvky vycházející ze strojové estetiky lodí. Také tato vila připomíná loď svými zaoblenými terasami nesenými

štíhlým sloupem. Jednotlivou hmotu domu narušuje pouze hrotitý arkýř ve východní fasádě, který tvoří nakoso umístěný kubus obývacího pokoje. Hlavní vstup je situován na západ a v interiéru na něj navazuje pravouhlé schodiště. V každém patře se nachází jeden byt s centrální halou, z níž byl přístupný hlavní obytný pokoj, kuchyň s pokojem pro služku a ložnice s přilehlou koupelnou. Jedinečně je barevně řešeny fasády, které akcentuje její plastické prvky. Bylo obnoveno po rekonstrukci v roce 2011 (architektonický ateliér Tišnovka).

REKONSTRUKCE DOMU UMĚNÍ
MALINOVSKÉHO NÁMĚSTÍ 652/2

Původní budova německého Domu umělců (Kaiser Franz-Josefs-Jubiläums Künstlerhaus) na brněnské okružní třídě vznikla podle návrhu vídeňského architekta Heinricha Carla Rieda v roce 1911. Její podoba vzešla ze soutěže v roce 1908, kterou obelalo 68 rakouských architektů německé národnosti. Riedův návrh vybrala odborná porota, v níž zasedli též přední architekti Otto Wagner a Friedrich Ohmann. Fasáda

symetrické stavby s oválným vstupním rízařlitem byla bohatě zdobena florálními štukovými motivy. Prosklenými střechami proudilo do horních sálů dostatek přírodního světla. Dům byl však za druhé světové války silně poškozen, rekonstrukce významného stánku umění se v roce 1946 ujal Bohuslav Fuchs. Ten především očistil fasádu od dekorativní výzdoby a původně zaoblený vstupní rizalit nahradil kubickým tvarem, aby přiblížil stavbu estetiky funkcionalismu. Na Fuchsovy ideje navázala také rekonstrukce objektu v roce 2009 od Petra Huší.

ZEMSKÉ VOJENSKÉ VELITELSTVÍ
KOUNICOVA 156/65

Po vzniku samostatného Československa byla reorganizována i armáda, v listopadu 1918 zahájilo v Brně svou činnost Zemské vojenské velitelství pro Moravu a Slezsko. To v roce 1936 kvůli zhoršující se bezpečnostní situaci v Evropě a hrozbě nacismu ustanovilo nové velitelství III. sboru. Jeho sídlo bylo vybudováno v letech 1936–37 podle návrhu Bohuslava Fuchse. Pětiposchodová stavba svým segmentovým prohnutím evokuje

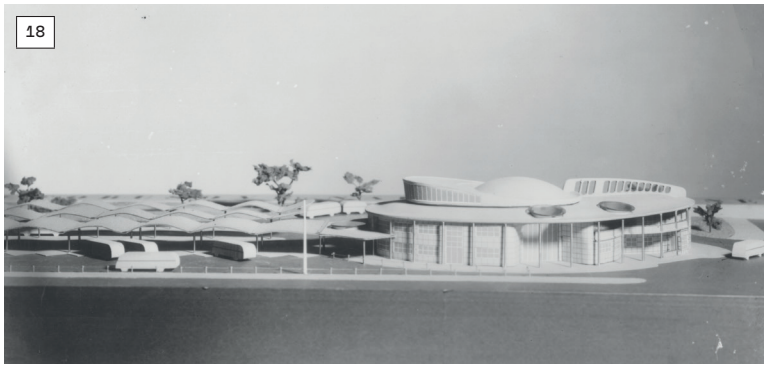
prostor náměstí, který měla dotvářet symetricky koncipovaná budova krajského soudu. Segmentová forma zároveň vnáší do puristické fasády s přísným rastroem oken dynamický prvek. Zadní průčelí je členěno čtyřmi mohutnými rizality. Za druhé světové války zabral budovu wehrmacht. Od osvobození až do roku 1950 sloužila opět československé armádě, poté nově vzniklé Vojenské technické akademii, dnes Univerzitě obrany. V roce 2017 proběhla rekonstrukce fasády, původní okna nahradila plastová, která ale spoň kopírují původní členění.

NÁDRAŽNÍ POŠTOVNÍ ÚŘAD
NÁDRAŽNÍ 118/7

Budova nádražního poštovního úřadu z let 1937–38 je uzpůsobena potřebám vlakové přepravy poštovních zásilek. Její výstavba, na místě bývalých hradeb a příkopu, byla kvůli nestabilnímu podloží problematická. Bohuslav Fuchs ve spolupráci se statikem Boleslavem Bloudkem proto navrhl dvou-podlažní železobetonový suterén zajišťující pevné základy stavby. Vlastní budova je nesená lehkou ocelovou konstrukcí, která

umožňuje variabilitu vnitřních příček i snadné přemístění celé stavby. S touto variantou bylo počítáno v záměru odsunu nádraží o 0,5 km jihozápadním směrem, což podle řady i Fuchsových urbanistických studií mělo pomoci rozvoji města. Průčelí pošty je výrazně horizontální se dvěma řadami pásových oken, jejichž pravidelnost narušuje segmentově prohnutá markýza nad vstupem. Interiér dominuje hlavní přepážková hala nesená rámovou nýtovanou konstrukcí s visutou galerií prvního patra. Dochován je i paternoster a mosazné detaily přepážek.

AUTOBUSOVÉ NÁDRAŽÍ
BENEŠOVA TŘ.

Bohuslav Fuchs se jako urbanista v mnoha svých návrzích zabýval i řešením dopravní otázky města Brna. Na konci 20. let uvažoval též o přesunu hlavního nádraží jižním směrem (později však s touto ideou polemizoval). Na uvolněných parcelách po nádraží i kolejisti se měla rozvíjet okružní třída s Fuchsem spolupracoval Konrád Hruban. Nástupišťe je jako vynikající příklad poválečného funkcionalismu památkově chráněno a nedávno bylo rekonstruováno.

TIC BRNO

B | R | N | O

GO TO BRNO.cz

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

BRNĚNSKO
destinační společnost

jihomoravský kraj

Foto titulka: Komerční banka,
studio Flusser, Z. Porcal

Foto: Muzeum města Brna, Barbora a Karel
Ponešovi (BAM), Františka Uříčárová,
Pocket Media s. r. o., Studio Flusser

Text: Lucie Valdhansová, Jindřich Chatrný

TIC BRNO, p.o. finančně podporuje
statutární město Brno.

Realizováno ve spolupráci s DMO Brněnsko
za přispění prostředků státního rozpočtu
České republiky z programu Ministerstva
pro místní rozvoj a Jihomoravského kraje.

2020

www.destinace-brnensko.cz

www.ticbrno.cz

www.gotobrno.cz